

รายงานงานวิจัยเรื่อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ
ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว
ในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา

อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

The Participation of Community and Stakeholders in
Environmental Issue Management for Green Tourism
Development of Khao Yai Forest Complex: Case Study of
Khao Yai National Park, Thap Lan National Park,
Pang Sida National Park, Ta Phraya National Park and
Dongyai Wildlife Sanctuary

รองศาสตราจารย์ ศิริวรรณ เสรีรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิศา มีจินดา

อาจารย์นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554)

รายงานการวิจัยเรื่อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ
ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว
ในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา

อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

The Participation of Community and Stakeholders in
Environmental Issue Management for Green Tourism
Development of Khao Yai Forest Complex: Case Study of
Khao Yai National Park, Thap Lan National Park,
Pang Sida National Park, Ta Phraya National Park and
Dongyai Wildlife Sanctuary

รองศาสตราจารย์ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ พ.บ.ม. (พัฒนาการเศรษฐกิจ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิศา มีจินดา Ph.D. (Marketing)

อาจารย์นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร บ.ธ.ม. (การจัดการ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์และความร่วมมืออย่างดียิ่งจากท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ ผลพันธิน และบุคลากรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารและบุคลากรสำนักงานฝ่ายวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ได้ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ปรับปรุง ประสานงาน และให้ข้อมูลต่างๆ ทำให้งานวิจัยฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตลอดจนขอขอบคุณรองศาสตราจารย์สุพาดา สิริกุตตา ที่ปรึกษาโครงการวิจัย อาจารย์สุดา เทียบจัตุรัส และอาจารย์เสาวลักษณ์ สุนทรา ผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงงานและให้คำแนะนำงานวิจัยเรื่องนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณชุมชนในบริเวณใกล้เคียงอุทยานฯ/เขตฯ 5 แห่ง และบุคลากรของอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ดังนี้ (1) คุณมานิช การพนักงาน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทุกท่าน (2) คุณสิทธิชัย บรรพต หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทับลานทุกท่าน (3) คุณชาติรี ผดุงพงษ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติปางสีดา และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติปางสีดาทุกท่าน (4) คุณบุญเชิด เจริญสุข หัวหน้าอุทยานแห่งชาติตาพระยา และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตาพระยาทุกท่าน (5) คุณสุทธิชาติ ระเบียบ หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ และเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจ ทำให้งานวิจัยนี้มีผลที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัย

2555

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว ในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

ชื่อคณะผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ศิริวรรณ เสรีรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิศา มีจินดา
อาจารย์นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร

งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554

ระยะเวลาการทำวิจัย 12 เดือน ตั้งแต่ 24 ธันวาคม 2553 ถึง 24 ธันวาคม 2554

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สุพาดา สิริกุตตา

ความเป็นมาและความสำคัญ

ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่เป็นผืนป่าอนุรักษ์เชิงระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีทัศนียภาพที่สวยงาม ดังนั้น จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และที่สำคัญ คือ ได้รับเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ ทำให้ประเทศสามารถประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งหมายถึงนำรายได้เข้าสู่ประเทศ สำนักงานอุทยานแห่งชาติผู้ประกอบการ และชุมชน เกิดการจ้างงานและกระจายรายได้ แต่ในสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันผืนป่าดงพญาเย็นเขาใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลเพียงลำพังของภาครัฐ โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายอื่นๆ ยังให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาผืนป่าแห่งนี้น้อยมาก และบางส่วนยังก่อปัญหา

ด้วย เช่น ชุมชนและผู้มีอิทธิพลบุกรุกพื้นที่อุทยาน การลักลอบตัดไม้ การล่าสัตว์ป่า การเผาป่า นักท่องเที่ยวขาดความรู้ ความเข้าใจถึงคุณค่าของธรรมชาติและคุณค่าของป่า ขาดการอนุรักษ์ และการดูแลรักษา ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้ปัญหาต่างๆก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นจนยากที่จะแก้ไขได้ จึงจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรต้องร่วมมือกันแก้ไขโดยเร่งด่วน

จากความสำคัญและประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อนในทัศนะของนักท่องเที่ยว ชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงประเด็นปัญหา/ความเร่งด่วนและหาแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

การดำเนินงาน

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) และ/หรือ การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ กลุ่มละ 5 คน ในแต่ละอุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

ผลที่ได้รับจากการวิจัย

จากการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะทำให้ทราบแนวทางในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวซึ่งจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการแก้ไขประเด็นปัญหา โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวใน

ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่มเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างและกระจายรายได้ให้กับชุมชนและผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินประเด็นปัญหาจากแบบสอบถามโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แล้วนำมาวิเคราะห์ SWOT/TOWS พบว่า แต่ละแหล่งท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่มีคะแนนอยู่ในตำแหน่งต่างๆ ดังภาพที่ 1 และมีกลยุทธ์ที่ควรใช้ดังนี้

1.1 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง SO (มีจุดแข็งและมีโอกาส) จึงควรใช้กลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive strategy) โดยใช้จุดแข็งเพื่อสร้างข้อได้เปรียบจากโอกาสที่มีอยู่

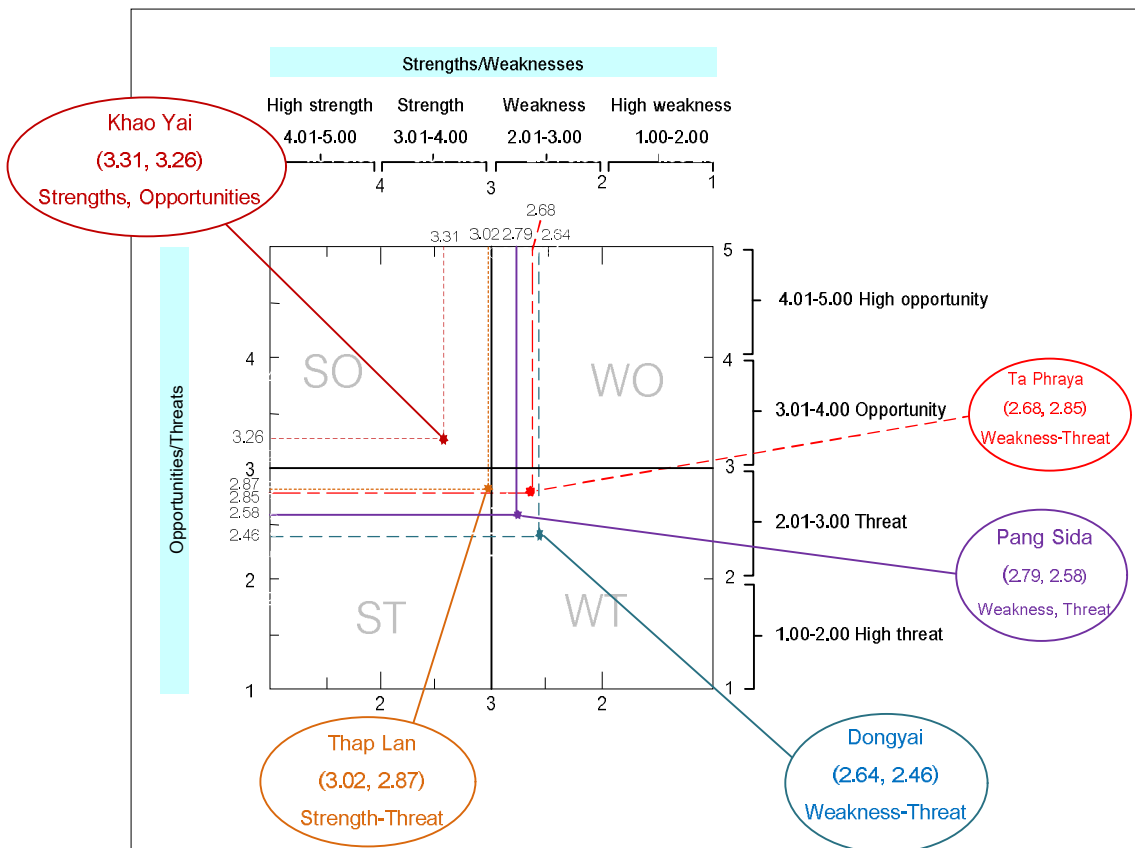
1.2 อุทยานแห่งชาติทับลาน มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง ST (มีจุดแข็งและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive strategy) โดยใช้จุดแข็งเพื่อขจัดอุปสรรคที่มีอยู่

1.3 อุทยานแห่งชาติปางสีดา มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์ตั้งรับ (Defensive strategy) โดยขจัดประเด็นปัญหาภายในที่เป็นจุดอ่อนและขจัดประเด็นปัญหภายนอกที่เป็นอุปสรรค

1.4 อุทยานแห่งชาติตาพระยา มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์ตั้งรับ (Defensive strategy) โดยขจัดประเด็นปัญหาภายในที่เป็นจุดอ่อนและขจัดประเด็นปัญหภายนอกที่เป็นอุปสรรค

1.5 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์ตั้งรับ (Defensive strategy) โดยขจัดประเด็นปัญหาภายในที่เป็นจุดอ่อนและขจัดประเด็นปัญหภายนอกที่เป็นอุปสรรค

ผัง TOWS

ภาพที่ 1 การกำหนดตำแหน่งผัง TOWS ของแหล่งท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

2. ผลการประเมินประเด็นปัญหาจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก/กลุ่มเฉพาะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ โดยสรุปประเด็นสำคัญ ดังตารางที่ 1 ซึ่งครอบคลุมทั้งประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ และด้านสถานที่ท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นปัญหาจากการวิเคราะห์ SWOT และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเด็นปัญหา	อช. เขา ใหญ่	อช. ทับ ลาน	อช. ปางสี ดา	อช. ตาพระ ยา	เขตฯ ดง ใหญ่
ด้านเศรษฐกิจ					
1. ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร	✓	✓	✓	-	-
ด้านสังคมวัฒนธรรม					
2. การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร	✓	✓	-	-	✓
ด้านสิ่งแวดล้อม					
3. การบุกรุกพื้นที่ป่า/การตัดไม้ทำลายป่า	✓	✓	-	✓	✓
4. นักท่องเที่ยวยังขาดความตระหนักถึงการรักษาความสะอาด	✓	✓	✓	-	-
ด้านการบริหารจัดการ					
5. ความไม่สะดวกของสาธารณูปโภคของที่พักรีสอร์ทในอุทยานฯ	✓	-	✓	✓	-
6. พื้นที่ทับซ้อนระหว่างอุทยานฯ / เขตฯ กับชุมชน	✓	✓	-	-	✓
7. งบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ	-	-	✓	✓	✓
8. ความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน	-	✓	✓	✓	✓
ด้านสถานที่ท่องเที่ยว					
9. ความไม่ปลอดภัยในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	✓
10. แหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลกัน ทำให้ใช้เวลานานในการเดินทาง	-	✓	✓	✓	✓
11. แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพและความดึงดูดใจมากกว่า	-	✓	✓	✓	✓

ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร แม้ว่าอุทยานแห่งชาติทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และอุทยานแห่งชาติปางสีดา จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมมากกว่าอุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ แต่มีประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจเนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวจะตกอยู่ที่ผู้ประกอบการที่พัก/รีสอร์ทมากกว่า และส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเหล่านั้นจะเป็นคนนอกพื้นที่ โดยมีคนในชุมชนบางส่วนที่มีรายได้จากการรับจ้างในที่พัก/รีสอร์ทและรายได้จากการซื้อสินค้าหรือของที่ระลึกจากคนในท้องถิ่นของนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังไม่กระจายครอบคลุมทำให้ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังลักลอบเข้าไปตัดไม้ ล่าสัตว์ และนำของป่าออกมาขายอยู่บ้าง

ประเด็นปัญหาด้านสังคมวัฒนธรรมที่สำคัญคือ การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร ในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยประเด็นหลักจะเป็นเรื่องของการบุกรุกพื้นที่ป่า การ

ตัดไม้ทำลายป่า จากการสัมภาษณ์พบว่ามีคนบางกลุ่มที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นแล้วเข้ามา ลักลอบตัดไม้ ส่วนคนที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่ดั้งเดิมอาจมีบ้างในลักษณะของการเข้าไปหาของป่า เล็กๆ น้อยๆ มาขายเพื่อยังชีพ จากการสัมภาษณ์พบว่ามักจะเป็นคนเดิมๆ ที่เข้ามาหาของป่า ซึ่ง เจ้าหน้าที่จะตักเตือนในครั้งแรกแล้วปล่อยให้ไป แต่ก็พบว่ามักจะทำผิดซ้ำเดิมอีก อีกประการหนึ่ง คืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลานมีอาณาเขตพื้นที่มากทำให้การ ควบคุมดูแลการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าไม่ทั่วถึง

ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือ การบุกรุกพื้นที่ป่า/การตัดไม้/ทำลายป่า ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติ ตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จากการสัมภาษณ์พบว่าโดยส่วนใหญ่เกิดจากการ จำวางของนายทุนให้คนในพื้นที่เข้าไปตัดไม้แล้วนำออกมาขายให้กับนายทุน ซึ่งเป็นการกระทำที่ มองเฉพาะผลประโยชน์เฉพาะตนไม่ได้คำนึงถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ นักท่องเที่ยวยังขาดความ ตระหนักถึงการรักษาความสะอาด จากการสัมภาษณ์พบว่ายังมีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ไม่นำขยะ ออกมาทิ้งในถังขยะที่อุทยานฯ จัดเตรียมไว้ให้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่ง ท่องเที่ยวนั้นในอนาคต เช่น ทำให้เสียภาพลักษณ์ของความเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ และไม่ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม

ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการที่สำคัญคือ ความไม่สะดวกของสาธารณูปโภค ของที่พักในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา และอุทยานแห่งชาติตาพระยา เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ต้องการใกล้ชิดกับธรรมชาติจึงต้องการพักค้างคืนในอุทยานฯ แต่ มีข้อจำกัดในด้านของสาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา ที่ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวได้ดีเท่าที่ควร ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานฯ และกลับ ออกไปพักค้างคืนยังที่พัก/รีสอร์ทของผู้ประกอบการด้านนอก

ปัญหาด้านพื้นที่ทับซ้อนระหว่างอุทยานฯ/เขตฯ กับชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่นั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะ เวลานานแล้ว โดยเฉพาะกับพื้นที่ที่ชุมชนเข้ามาอาศัยอยู่ก่อนที่จะประกาศเป็นเขตอุทยานฯ หรือ เป็นมรดกโลก

สำหรับปัญหาด้านความไม่เพียงพอของงบประมาณ เจ้าหน้าที่ และเครื่องมือในการ ปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวจำนวนน้อยจะมีรายได้

จากค่าธรรมเนียมในการเข้าชมและเข้าพักได้จำนวนน้อย แต่การจัดซื้อเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกตรวจดูแลความเรียบร้อยภายในเขตพื้นที่ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง รวมทั้งอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานก็มีจำนวนน้อยกว่าภาระงานที่ต้องปฏิบัติ

ประเด็นปัญหาด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ความไม่ปลอดภัยในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่ทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่บางช่วงค่อนข้างลาดชันจึงอาจทำให้เกิดอันตรายได้ ส่วนอุทยานแห่งชาติตาพระยาและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่นั้นถนนทางเข้าไปในอุทยานฯ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ เป็นถนนลูกรัง ไม่ได้ลาดยาง เพื่อให้สะดวกในการเดินของสัตว์ป่า จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกและอาจได้รับอันตรายได้ช่วงฤดูฝนเช่นเดียวกัน

สำหรับปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลกัน ทำให้ใช้เวลานานในการเดินทาง ในอุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่อยู่ไกลกันทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเดินทางนาน ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวจำนวนน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และการเดินทางสะดวกกว่า ส่วนประเด็นปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีศักยภาพและความดึงดูดใจมากกว่าของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่งนั้น โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติตาพระยาและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ซึ่งไม่ค่อยมีแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ไปเยี่ยมชมมากนัก รวมถึงความพร้อมของที่พักรักษาและความสะดวกในการเดินทาง ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นมากกว่า

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมากำหนดข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (โดยรวม) ได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ สถาบันการเงินต้องให้การสนับสนุนด้านเงินลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ที่ผู้ประกอบการเป็นคนในท้องถิ่น และสนับสนุนให้มีการจ้างงานคนในท้องถิ่นเข้าทำงานในธุรกิจเหล่านี้ด้วย หน่วยงานภาครัฐต้องจัดอบรมให้ความรู้กับคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ได้มาตรฐาน บรรจุกฎที่ดึงดูดใจ จัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ระลึกในท้องถิ่นในเขตบริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว โดยเน้นที่ผลิตผลทางการเกษตรหรืองานหัตถกรรมที่

ผลิตจากคนในท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

2. ด้านสังคมวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐต้องบังคับใช้กฎหมายกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด โดยให้ชุมชนเข้ามาเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังและช่วยดูแลด้วย ในกรณีที่เป็นชาวบ้านเข้าไปหาของป่ามาขายเพื่อยังชีพหรือเพื่อเป็นอาหารรับประทาน ควรส่งเสริมให้คนเหล่านี้เข้าฝึกการอบรมเพื่อให้มีทักษะในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างให้เป็นรายได้ให้กับตนเอง โดยจัดประชุมเครือข่ายตัวแทนชุมชนและตัวแทนผู้ประกอบการที่พัก/รีสอร์ทเพื่อสร้างความเข้าใจถึงบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และสร้างความเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างการดำเนินธุรกิจและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

3. ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นที่มีความสอดคล้องกับด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม วัฒนธรรม สำหรับกรณีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า/การตัดไม้/ทำลายป่าจากคนในชุมชนนั้น หน่วยงานภาครัฐยังคงต้องใช้การจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

กรณีที่นักท่องเที่ยวยังขาดความตระหนักถึงการรักษาความสะอาด นอกจากรณรงค์ด้วยป้ายประชาสัมพันธ์และจัดที่ทิ้งขยะไว้ตามบริเวณต่างๆ แล้ว ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมช่วยกันรักษาความสะอาดมากขึ้น เช่น ถ่ายภาพและนำชื่อของนักท่องเที่ยวคนนั้นประกาศในเว็บไซต์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ ที่อุทยานฯ ใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้ทราบ

4. ด้านการบริหารจัดการ อุทยานฯ ควรมีการสำรวจความพึงพอใจจากการใช้บริการของนักท่องเที่ยวเพื่อจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงคุณภาพของสาธารณูปโภคในที่พักของอุทยานฯ กรณีที่จำนวนที่พักไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทางอุทยานฯ ควรสร้างเครือข่ายด้านที่พักกับชุมชนบริเวณใกล้เคียงที่มีความสนใจให้จัดบริการแบบโฮมสเตย์ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะช่วงเทศกาล

ประเด็นพื้นที่ทับซ้อนระหว่างอุทยานฯ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากับชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาดำเนินการแก้ปัญหาให้ถูกต้องตามกฎหมายโดยเร่งด่วน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่กล้าเข้าไปท่องเที่ยวบริเวณที่มีการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

ประเด็นงบประมาณ เจ้าหน้าที่ และเครื่องมือในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ด้านอัตรากำลังและการจัดซื้ออุปกรณ์/เครื่องมือในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการออกตรวจผู้ลักลอบเข้ามาในพื้นที่ รวมถึงการฝึกอบรมให้กับอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน และความมั่นคงในงานให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจและทุ่มเท การปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

5. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหาความไม่ปลอดภัยในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ควรมีป้ายประกาศแจ้งเตือนให้นักท่องเที่ยวใช้ความระมัดระวัง เจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพร้อมอาสาสมัครจากชุมชนตั้งจุดบริการคอยให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาในการเดินทาง หรือหน่วยลาดตระเวนเฉพาะช่วงฤดูฝน เช่น บริเวณถนนที่มักประสบปัญหาทรุดติดหล่ม รวมทั้งซ่อมแซมถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อ สะพานไม้สำหรับรถข้ามที่ชำรุดเสียหายให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ เป็นต้น

ประเด็นปัญหาแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลกันทำให้ใช้เวลาในการเดินทางนาน และแหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพที่ดึงดูดใจมากกว่านั้น หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรงต้องร่วมมือกับอุทยานฯ ในการจัดกิจกรรมหรือเทศกาลส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง เช่น แรลลี่การกุศล คาราวานมอเตอร์ไบค์จากทุกภาคของประเทศไทย โดยจัดพื้นที่ของกิจกรรมให้อยู่รอบนอกบริเวณที่สัตว์ป่าอาศัยอยู่เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนสัตว์ป่า เป็นต้น ส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่แม้ว่าจะไม่ได้มีนโยบายส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเหมือนอุทยานแห่งชาติอีก 4 แห่ง แต่ก็สามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติให้กับกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติมากกว่าการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน

หัวข้อวิจัย	การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการบริโภคการท่องเที่ยวสีเขียวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่
ผู้ดำเนินการวิจัย	รองศาสตราจารย์ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิศา มีจินดา อาจารย์นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ สุพาดา สิริกุตตา
หน่วยงาน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2555

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อนในทัศนะของนักท่องเที่ยว ชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหา/ความเร่งด่วนและหาแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) และ/หรือการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ (Focus group) ร่วมกับการสังเกต (Observation) และใช้แบบประเมินการประเมินระดับจุดแข็ง/จุดอ่อน ระดับโอกาส/อุปสรรค ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่กับ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ กลุ่มละ 5 คน ใน 5 แห่ง รวม 100 คน

ผลการประเมินประเด็นปัญหาแล้วนำมาวิเคราะห์ SWOT/TOWS พบว่า แต่ละแหล่งท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่มีคะแนนอยู่ในตำแหน่งและมีกลยุทธ์ที่ควรใช้ดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง SO (มีจุดแข็งและมีโอกาส) จึงควรใช้กลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive strategy) โดยใช้จุดแข็งเพื่อสร้างข้อได้เปรียบจากโอกาสที่มีอยู่
 2. อุทยานแห่งชาติทับลาน มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง ST (มีจุดแข็งและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive strategy) โดยใช้จุดแข็งเพื่อขจัดอุปสรรคที่มีอยู่
 3. อุทยานแห่งชาติปางสีดา มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์ตั้งรับ (Defensive strategy) โดยบริหารจัดการประเด็นปัญหาภายในที่เป็นจุดอ่อนและบริหารจัดการประเด็นปัญหาภายนอกที่เป็นอุปสรรค
 4. อุทยานแห่งชาติตาพระยา มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์ตั้งรับ (Defensive strategy) โดยบริหารจัดการประเด็นปัญหาภายในที่เป็นจุดอ่อนและบริหารจัดการประเด็นปัญหาภายนอกที่เป็นอุปสรรค
 5. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ มีคะแนนอยู่ในตำแหน่ง WT (มีจุดอ่อนและมีอุปสรรค) จึงควรใช้กลยุทธ์ตั้งรับ (Defensive strategy) โดยบริหารจัดการประเด็นปัญหาภายในที่เป็นจุดอ่อนและบริหารจัดการประเด็นปัญหาภายนอกที่เป็นอุปสรรค
- ส่วนประเด็นปัญหาที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน มีดังนี้
1. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร
 2. ด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร
 3. ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่า/การตัดไม้/ทำลายป่า นักท่องเที่ยวยังขาดความตระหนักถึงการรักษาความสะอาด
 4. ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ความไม่สะดวกของสาธารณูปโภคของที่พักในอุทยานฯ พื้นที่ทับซ้อนระหว่างอุทยานฯ / เขตฯ กับชุมชน งบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ และความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน
 5. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ความไม่ปลอดภัยในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลกัน ทำให้ใช้เวลานานในการเดินทาง และแหล่งท่องเที่ยวอื่นมีศักยภาพและความดึงดูดใจมากกว่า

Research Title	The Participation of Community and Stakeholders in Environmental Issue Management for Green Tourism Development of Khao Yai Forest Complex: Case Study of Khao Yai National Park, Thap Lan National Park, PangSida National Park, Ta Phraya National Park and Dongyai Wildlife Sanctuary
Researcher	1. Assoc.Prof.Sirivan Serirat 2. Asst.Prof Dr. Panisa Mechinda 3. Nongluck Popichit, Lecturer
Research Consultants	Assoc.Prof. Supada Sirikutta
Organization	Suan Dusit Rajabhat University
Year	2012

This research project was aimed to study environmental issue by investigating opportunities, threat, strength and weakness from the perspectives of governmental officers, communities, tourists and other stakeholders. This examination enabled the acknowledgement of problem issues, urgency and the collaboration in solving the environmental issue of tourism in Khao Yai Forest Complex. This research was qualitative research which was conducted by using depth interview and/or focus group as well as observation with the samples. The evaluation form was employed to evaluate the strength, weakness, opportunity and threat along with the importance weight of each evaluated aspect. The target samples consisted of four groups of stakeholders of Khao Yai National Park, Thap Lan National Park, PangSida National Park, Ta Phraya National Park and Dongyai Wildlife Sanctuary including five individuals from each group of communities, tourists, governmental officers and other stakeholders. Thus, the total samples were 100 individuals of stakeholders.

The research findings from the SWOT/TOWS analysis indicated that each national park of Khao Yai Forest Complex had the position according to its marking points along with its relevant strategies as follows:

(1) Khao Yai Forest Complex was found to be in the position of SO which indicated that Khao Yai Forest Complex had both strength and opportunity. The strategy appropriate for this position was aggressive strategy of which strength was utilized to develop advantages from existing opportunities.

(2) Thap Lan National Park was found to be in the position of ST which indicated that Thap Lan National Park had both strength and threat. The strategy appropriate for the position of ST was competitive strategy of which strength was utilized to minimize the existing threats.

(3) PangSida National Park was found to be in the position of WT which indicated these national parks had both weakness and threat. The strategy appropriate for the position of WT was defensive strategy which was utilized to eliminate both weakness and threat.

(4) Ta Phraya National Park was found to be in the position of WT which indicated these national parks had both weakness and threat. The strategy appropriate for the position of WT was defensive strategy which was utilized to eliminate both weakness and threat.

(5) Dongyai Wildlife Sanctuary was found to be in the position of WT which indicated these national parks had both weakness and threat. The strategy appropriate for the position of WT was defensive strategy which was utilized to eliminate both weakness and threat.

The environment issues which related organizations should urgently give importance to were as follows:

(1) Economic dimension; the communities didn't earn much from tourism.

(2) Socio-cultural dimension; the implementation of environmental rules and regulations was not sufficiently employed.

(3) Environmental dimension; the forest intrusion and devastation still existed and tourists lacked awareness of cleanliness care.

(4) Management dimension; the inconvenience of the infrastructure of residence, the overlapped area between national parks and communities, the insufficiency of the management budget and the insufficiency of personnel and operating equipments.

(5) Tourist destination dimension; the unsafe conditions during traveling in the tourist destinations, the destinations being remote, time consuming and the higher potential and attractiveness of other destinations.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทสรุปผู้บริหาร	ง
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ข้อจำกัด	5
1.6 นิยามศัพท์	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	8
2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	10
2.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว/การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานฯ/เขตฯ	12
2.4 การระบุปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการวิเคราะห์ SWOT และเมทริกซ์อุปสรรค-โอกาส-จุดอ่อน-จุดแข็ง หรือเมทริกซ์ TOWS	17
2.5 การจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม	22
2.6 การรับรู้ปัญหาและความต้องการในการแก้ปัญหา	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	
2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแหล่งท่องเที่ยวดวงพญาเย็นเขาใหญ่ ใน 4 อุทยานฯ และ 1 เขตฯ	30
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
2.9 ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวดวงพญาเย็นเขาใหญ่	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	53
3.1 ประชากร	53
3.2 กลุ่มตัวอย่าง	53
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	55
บทที่ 4 ผลการวิจัย	58
4.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน ภายนอก และเมทริกซ์ TOWS	58
4.2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	94
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	149
5.1 สรุปผลการวิจัย	150
5.2 อภิปรายผล	115
5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย: การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการ บริหาร	165
5.4 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป	171
บรรณานุกรม	172

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	177
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	178
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	187
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	191
ประวัติผู้วิจัย	198

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่	หน้า
4.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	58
4.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	59
4.3 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	60
4.4 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	62
4.5 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติทับลาน	65
4.6 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติทับลาน	66
4.7 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติทับลาน	67
4.8 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติทับลาน	69
4.9 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	72
4.10 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	73
4.11 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	74
4.12 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	76
4.13 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	80
4.14 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	81
4.15 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	82
4.16 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	83
4.17 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	87
4.18 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	88
4.19 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	89
4.20 การประเมินปัจจัยภายนอก: โอกาส/อุปสรรคของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	90
4.13 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	80
4.14 การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	81
4.15 การประเมินปัจจัยภายใน: จุดแข็ง/จุดอ่อนของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	82

สารบัญภาพ

ตารางที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2.1	กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	11
2.2	บริษั่มของความยั่งยืนโดยมุ่งที่ลักษณะด้านสังคมวัฒนธรรม	16
2.3	ทางเลือก 4 ประการของเมทริกซ์ TOWS เพื่อกำหนดกลยุทธ์	21
2.4	แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT analysis) และเมทริกซ์ TOWS	21
2.5	กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายสังคม/ ภาระณะของอุทยานฯ/เขตฯ	22
2.6	กระบวนการบริหารประเด็นปัญหา	25
4.1	ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	63
4.2	ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติทับลาน	70
4.3	ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติปางสีดา	78
4.4	ตำแหน่งในผัง TOWS ของอุทยานแห่งชาติตาพระยา	85
4.5	ตำแหน่งในผัง TOWS ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	92
4.6	ตำแหน่งในผัง TOWS ของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่	94
5.1	การกำหนดตำแหน่งผัง TOWS ของแหล่งท่องเที่ยวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่	165